

ՀԵՌԱՌԻՍՈՒՑՄԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑ

ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ
ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ԱՐԴԻ
ՀԻՄՆԱԽՆԵՐՆԵՐԸ ԵՎ
ԱՐԴՅՈՒՆԱՎԵՏՈՒԹՅԱՆ
ԲԱՐՁՐԱՑՄԱՆ
ՈՒՂՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

Պարզեցված վարույթի և արագացված դատաքննության կիրառման հիմքերը և առանձնահատկությունները

Դաս 7

Այս դասի (մոտիվացնող ներածական տեսանյութ+դասի տեքստ+բառարան+ինքնաստուգիչ հարցեր) յուրացման համար անհրաժեշտ է **240 րոպե / 4 ժամ:**

ՄՈՏԻՎԱՑՆՈՂ ՆԵՐԱԾԱԿԱՆ ՏԵՍԱՆՅՈՒԹ
(Հասանելի է Արդարադատության ակադեմիայի կայքի հեռաուսուցման բաժնում):

Մինչև 5 րոպե

Օրենսգրքով նախատեսված՝ քաղաքացիական գործերի քննության և լուծման հաջորդ պարզեցված ընթացակարգը պարզեցված վարույթն է: Այն նորույթ է քաղաքացիական դատավարության օրենսդրության համար, թեև որոշակի առանձնահատկություններով լայնորեն կիրառվում է արդարադատության մի շարք եվրոպական համակարգերում (Գերմանիա, Նիդերլանդներ, Անգլիա և Ուելս և այլն): Վարույթի տվյալ տեսակը ներդրվել ու հաջողությամբ կիրառվում է ՌԴ արբիտրաժային դատավարությունում, իսկ 2016 թվականին ՌԴ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի բարեփոխումների արդյունքում այն նախատեսվեց նաև քաղաքացիական դատավարության ոլորտում:

Ուշադրության արժանի է կարդացնել տեքստը (օգտվելով բառարանից) և այն յուրացնելուց հետո միայն անցնել ինքնաստուգիչ հարցերին:

Մինչև 180 րոպե

Վարույթի քննարկվող տեսակը կարգավորվել է Օրենսգրքի՝ «Պարզեցված վարույթը» վերտառությամբ 41-րդ գլխի շրջանակներում, որն ընդգրկում է 296-302-րդ հոդվածները:

Պարզեցված վարույթը հիմնականում նախատեսված է ակնհայտորեն պարզ և/կամ համեմատաբար փոքր հայցագին ունեցող հայցերով քաղաքացիական գործերի քննության և լուծման համար: Այն մշակելիս ուղենիշային նշանակություն է ունեցել Եվրոպական Խորհրդարանի և Խորհրդի կողմից 2007 թ. հուլիսի 11-ին ընդունված «Փոքր չափի պահանջների քննության մասին» թիվ 861/2007 կանոնակարգը¹: Վերջինս նախատեսում է փոքր հայցագին ունեցող հայցերով քաղաքացիական գործերի քննության այնպիսի պարզեցված ընթացակարգ, որը շրջանցելով «ավանդական» ֆորմալ դատավարության մի շարք պահանջներ՝ կապված գործը դատաքննության նախապատրաստելու, փաստական և ապացուցողական նյութը դատարան ներկայացնելու, ապացույցները դատական նիստում հետազոտելու, կայացված վճիռը պատճառաբանելու հետ, թույլ է տալիս Էապես բարձրացնել արդարադատության մատչելիության և արդյունավետության աստիճանը, նվազեցնել դատական պաշտպանության ծախսատարությունը և ժամանակատարությունը և առաջին ատյանի դատարանների ծանրաբեռնվածությունը:

¹ *St'u Regulation (EC) No 861/2007 of the European Parliament and of the Council of 11 July 2007 establishing a European Small Claims Procedure* - <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32007R0861&from=EN>, այսուհետ՝ Եվրոպական կանոնակարգ:

Պարզեցված վարույթի կարգով գործի քննությունը սովորական ընթացակարգով կատարվող քննությունից տարբերող հիմնական առանձնահատկությունը նրանում է, որ այստեղ օրենքով կանխորոշված առանձին կատեգորիայի գործերով դատարանին հնարավորություն է ընձեռվում գործը քննելու առանց բանավոր լուսմների՝ կողմերի ներկայացրած փաստաթղթերի և ապացույցների հիման վրա: Ընդ որում պարզեցված վարույթը ենթադրում է գործի ըստ եռության քննություն և լուծում՝ օրենքով սահմանված կրճատ ժամկետում և կողմերի մրցակցության ու իրավահավասարության մի շարքերաշխիքների պահպանմամբ:

Վարույթի քննարկվող տեսակը մշակելիս հիմք են ընդունվել հետևյալ հայեցակարգային մոտեցումները.

ա. պարզեցված վարույթի կարգով կարող են քննվել փոքր հայցագին ունեցող գործերը, այն գործերը, որոնցով պատասխանող կողմը գրավում է խիստ պասիվ դիրք՝ ըստ եռության չվիճարկելով ներկայացված հայցը, ինչպես նաև կողմերի համաձայնությամբ՝ այլ գործեր՝ պայմանով, որ նման ընթացակարգով գործի քննությունը չի հանգեցնում գործին մասնակցող անձի արդար դատաքննության իրավունքի որևէ բաղադրատարրի ոտնահարման,

բ. հայցագինը «փոքր» որակելու համար որպես ուղենիշ պետք է ծառայի դատավորների վարույթում գտնվող գործերի կազմի, առանձնահատկությունների, այդ գործերով կողմերի ակտիվության աստիճանի վերլուծությունը: «Փոքր» որակվող հայցի արժեքը սահմանելիս պետք է նկատի ունենալ ոչ միայն այն, որ ինչքան նախանշված արժեքը բարձր է, այնքան ավելի շատ սուբյեկտ կարող է օգտվել ճկուն, քիչ ծախսատար և արագ

- ընթացակարգից, այլև հաշվի առնել երկրի սոցիալտնտեսական վիճակը և դատական իշխանության նկատմամբ վստահության աստիճանը,
- գ. քննարկվող ընթացակարգի մասին նորմերը պետք է սահմանեն վարույթի թույլատրելիության պայմաններ՝ ներառյալ այնպիսի իրավիճակները, որոնք բացառում են դրա կիրառումը՝ բացասաբար անդրադառնալով դատական պաշտպանության արդյունավետության վրա,
- դ. վարույթը պետք է լինի ճկուն, հնարավորություն տա չկաշկանդվելու «ավանդական» փուլային վարույթին հատուկ մի շարք ֆորմալ պահանջներով,
- ե. գործի քննությունը պետք է իրականացվի առանց բանավոր լսումներ կազմակերպելու՝ գրավոր ընթացակարգով, բացառությամբ այն դեպքերի, երբ ծագում է գործին մասնակցող անձանց հետ ներկայացված ապացույցների հետ կապված որոշակի հարցեր քննարկելու կամ կողմերի տնօրինչական գործողությունները ձևակերպելու անհրաժեշտություն,
- զ. ընթացակարգը պետք է հնարավորություն նախատեսի կիրառելու այնպիսի ժամանակակից տեխնոլոգիաներ, որոնք հնարավորություն կընձեռեն ինայելու դատարանի և գործին մասնակցող անձանց ժամանակը, և որոնց կիրառումը հնարավոր է ապահովել՝ հաշվի առնելով դատարանների տեխնիկական հագեցվածությունը,
- է. գործի լուծման համար անհրաժեշտ փաստական և ապացուցողական նյութի լրիվությունը, ինչպես նաև դրա ներկայացման օպերատիվությունն ապահովելու համար պետք է սահմանվեն կողմերի չհայտարարված պահանջները, առարկությունները, տարատեսակ միջնորդությունները, դրանք հիմնավորող

- պահանջները դատարանի կողմից սահմանված ժամկետներում ներկայացնելու պահանջը, ինչպես նաև սահմանված ժամկետների խախտմամբ ներկայացված դատավարական նյութը չընդունելու դատարանի լիազորությունը,
- ը. պարզեցված վարույթի կարգով կայացվող եզրափակիչ դատական ակտերի հրապարակման ընթացակարգը պետք է հնարավորինս պարզեցվի՝ բացառելով կայացված վերջնական դատական ակտը դատական նիստում հրապարակելու անհրաժեշտությունը և միևնույն ժամանակ ապահովելով դրա հասանելիությունը հանրությանը (հրապարակայնությունը),
- թ. նպատակահարմար է հնարավորինս կրճատել պարզեցված վարույթի կարգով կայացված վերջնական դատական ակտերն օրինական ուժի մեջ մտնելու և վերաքննության կարգով բողոքարկելու ժամկետները:

Գործերի շրջանակը, որոնք կարող են քննվել պարզեցված վարույթի կարգով:

Օրենսգրքի 297-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն՝ «Հայցադիմումը ներկայացնելու օրվա դրությամբ նվազագույն աշխատավարձի **երկու հազարապատիկը չգերազանցող գումարի բռնագանձման վերաբերյալ պահանջներն** առաջին ատյանի դատարանը քննում է պարզեցված վարույթի կարգով»²: Նույն հոդվածի 2-րդ, 3-րդ և 5-րդ մասերը թույլ են տալիս օրենքով նախանշված

² Ընդ որում՝ օրենքը սահմանում է, որ արտարժույթով պահանջ ներկայացվելու դեպքում նվազագույն աշխատավարձի երկուհազարապատիկը չգերազանցելու հարցը որոշվում է հայցադիմումը ներկայացնելու օրվա դրությամբ Կենտրոնական բանկի կողմից հրապարակված արտարժույթի նկատմամբ հայկական դրամի՝ արժույթային շուկաներում ձևավորված միջին փոխարժեքով:

որոշակի պայմանների առկայության դեպքում պարզեցված վարույթի կարգով քննել նաև **այլ գործեր**:

Միևնույն ժամանակ Օրենսգրքի 297-րդ հոդվածի 4-րդ մասում օրենսդիրը սահմանել է մի շարք հանգամանքներ, որոնք բացառում են գործը պարզեցված վարույթի կարգով քննելու հնարավորությունը:

Ըստ եռերթյան Օրենսգիրքը սահմանել է պարզեցված վարույթի թույլատրելիության մի քանի պայմաններ, որոնց առկայությունը պետք է ակնհայտ լինի գործը պարզեցված վարույթի կարգով քննելու մասին որոշումը կայացնելու համար:

1) Գումարի բռնագանձման վերաբերյալ պահանջով գործը կարող է քննվել պարզեցված վարույթի կարգով, եթե հայցադիմումը ներկայացնելու օրվա դրությամբ դրա հայցագինը չի գերազանցում նվազագույն աշխատավարձի երկուհազարապատիկը (2 մլն դրամ): Նշված գումարային մեծությունը, իհարկե, որոշակի առումով պայմանական է: Ուշագրավ է, որ փոքր չափի դրամական հատուցման հայցերի թվին են դասվում Նիդերլանդներում՝ 25000 եվրոն, Անգլիայում և Ուելսում՝ 10000 ֆունտը, Գերմանիայում՝ 5000 եվրոն չգերազանցող գումարի վերաբերյալ պահանջները: Ռուսաստանի Դաշնության արբիտրաժային դատավարության օրենսգրքով պարզեցված վարույթ կիրառելու գումարային շեմն իրավաբանական անձանց դեմ ներկայացվող հայցերով սահմանված է 500000, իսկ ընդդեմ անհատ ձեռնարկատերերի ներկայացվող հայցերով՝ 250000 ռուբլի (մոտ 7000 և 3500 եվրո համապատասխանաբար): Միևնույն ժամանակ վերը

հիշատակված Եվրոպական կանոնակարգում որպես «պահանջի փոքր չափ», որը թույլատրելի է դարձնում պարզեցված վարույթի կիրառումը, սահմանված է 2000 եվրոն չգերազանցող գումարը (հոդվ. 2, մաս 1):

Հաշվի առնելով ՀՀ-ում տիրող սոցիալական-տնտեսական վիճակը և դատական համակարգի նկատմամբ վստահության մակարդակը՝ պարզեցված վարույթ կիրառելու թույլատրելիության առավելագույն գումարային շեմ է սահմանվել Եվրոպական կանոնակարգով նախատեսված նվազագույն չափը, որը, մի կողմից, թույլ կտա քննարկվող ընթացակարգը հասանելի դարձնել մեծ թվով գործերով՝ խնայելով դատավարական ռեսուրսները, իսկ մյուս կողմից՝ հաշվի առնել բնակչության հարաբերական հարստությունը և դատական համակարգի նկատմամբ վստահության աստիճանը:

2) Օրենսգրքի 297-րդ հոդվածի 2-րդ մասը կարգավորում է այն իրավիճակները, երբ հայցադիմումում միացված են մի քանի փոխկապակցված պահանջներ, որոնց մի մասը ենթակա է քննության պարզեցված վարույթի կարգով, իսկ մյուսը՝ ոչ: Մասնավորապես սահմանվում է. **«Մեկ հայցադիմումում միացված մի քանի փոխկապակցված պահանջներով գործը, եթե այդ պահանջներից մեկը ենթակա է քննության պարզեցված վարույթի կարգով, իսկ մյուսը՝ ընդհանուր հայցային վարույթի կարգով, դատարանը քննում է պարզեցված վարույթի կարգով, եթե փոխկապակցված պահանջներն ածանցվում են պարզեցված վարույթի կարգով քննության**

Ենթակա պահանջից»: Այլ կերպ ասած՝ գործը ենթակա է քննության պարզեցված վարույթի կարգով, եթե փոխկապակցված պահանջներից հիմնականը 2 մլն դրամը չգերազանցող գումարի բռնագանձման պահանջն է, իսկ մյուսներն ունեն այդ պահանջից ածանցված բնույթ: Այսպես, եթե մեկ հայցադիմումով ներկայացվել են 2 մլն դրամը չգերազանցող գումար բռնագանձելու և բռնագանձումը գրավի առարկայի վրա տարածելու վերաբերյալ հայցապահանջներ, վերջինիս՝ գումարի բռնագանձման պահանջից ածանցված լինելու փաստի ուժով գործը ենթակա է քննության պարզեցված վարույթի կարգով:

Բնականաբար, եթե փոխկապակցված պահանջներից հիմնականը ենթակա է քննության ընդհանուր հայցային վարույթի կարգով, իսկ 2 մլն դրամը չգերազանցող գումար բռնագանձելու վերաբերյալ պահանջն ունի ածանցյալ բնույթ, գործը պետք է քննվի ընդհանուր հայցային վարույթի կարգով: Այսպես՝ ընդհանուր հայցային վարույթի կարգով պետք է քննվի զրպարտություն համարվող տարածված տեղեկությունները հերքելու և 1 մլն դրամ փոխհատուցում վճարելու պահանջներով գործը: Նշված օրինակում հիմնականը զրպարտություն համարվող տարածված տեղեկությունները հերքելու պահանջն է, քանի որ դրա բավարարումը կամ մերժումը մեծապես կանխորոշում է փոխհատուցում վճարելու պահանջի լուծումը³:

³ Հարկ է սակայն նկատել, որ նշվածը չի բացառում մեկ հայցադիմումում միացված պահանջները ՔԴՕ 123-րդ հոդվածով սահմանված կարգով առանձին վարույթներում առանձնացնելու, դրանցից մեկը՝ ընդհանուր կարգով, մյուսը՝ պարզեցված կարգով քննելու դատարանի հնարավորությունը:

3) **Գումարի բռնագանձման հետ չկապված կամ նվազագույն աշխատավարձի երկու հազարապատիկը գերազանցող պահանջի կապակցությամբ հարուցված գործը կարող է քննվել պարզեցված վարույթի կարգով օրենքով նախանշված հիմքերից որևէ մեկի առկայության դեպքում:**

Նման գործերով պարզեցված վարույթի կիրառումը թույլատրելի է, նախևառաջ, գործին մասնակցող անձանց գրավոր համաձայնությամբ: Կարևոր է նկատի ունենալ, որ գործին մասնակցող անձանց համաձայնությունը չի պահանջվում նվազագույն աշխատավարձի երկուհազարապատիկը չգերազանցող գումարի բռնագանձման վերաբերյալ պահանջ ներկայացված լինելու պարագայում, ինչպես նաև այն դեպքերում, երբ նվազագույն աշխատավարձի երկուհազարապատիկը չգերազանցող գումարի բռնագանձման վերաբերյալ պահանջի հետ մեկտեղ ներկայացվում են դրանից ածանցվող այլ պահանջներ. նման դեպքերում հայցադիմումը վարույթ ընդունելիս դատարանն ի սկզբանե որոշում է կայացնում գործը պարզեցված վարույթի կարգով քննելու մասին՝ հաշվի չառնելով կողմերի կամքը և հիմք ընդունելով ներկայացված պահանջի չափն ու պարզեցված վարույթը բացառող հանգամանքների բացակայության փաստը:

Գործը պարզեցված վարույթի կարգով քննելու վերաբերյալ գործին մասնակցող անձանց գրավոր համաձայնությունը կարող է դատարան ներկայացվել հայցադիմումին, հակընդդեմ հայցին, հայցադիմումի պատասխանին կից կամ նախնական դատական նիստի ընթացքում: Սակայն հարկ է

Նկատի ունենալ, որ նման համաձայնության առկայությունն ինքնին պարզեցված վարույթ կիրառելու հիմք չէ (նաև այն դեպքերում, երբ հայցադիմումին կից ներկայացվում է գործին մասնակցող բոլոր անձանց կողմից նախապես տրված գրավոր համաձայնություն): Նախ, ի տարբերություն նվազագույն աշխատավարձի երկուհազարապատիկը չգերազանցող պահանջների, որոնք Օրենսգրքի 297-րդ հոդվածի 1-ին և 2-րդ մասերի ուժով պետք է քննվեն քննարկվող վարույթի կարգով, «այլ պահանջներ»-ը պարզեցված վարույթի կարգով քննելու հարցում օրենսդիրը դատարանին վերապահել է հայեցողական լիազորություն: Չեռևաբար, նույնիսկ կողմերի համաձայնության առկայության պայմաններում գործը քննող դատարանը պետք է որոշի գործով պարզեցված վարույթ կիրառելու նպատակահարմարությունը՝ ելնելով գործի առանձնահատկություններից և արդարադատության շահերից⁴: Բացի այդ՝ «այլ գործեր»-ով պարզեցված վարույթ կիրառվել չի կարող, եթե գործը պարզեցված վարույթի կարգով քննելու վերաբերյալ նախապես գրավոր համաձայնություն տված կողմը հայցադիմումի պատասխան ներկայացնելու համար սահմանված ժամկետում (ըստ եռության մինչև ապացուցման բեռը բաշխելու մասին որոշում կայացնելը) ներկայացրել է առարկություն՝ գործը պարզեցված վարույթի կարգով քննելու դեմ:

⁴ Այս հարցում վճռորոշ նշանակություն ունի «Չայաստանի Չանրապետության դատական օրենսգրք» սահմանադրական օրենքի 70-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 6-րդ կետում ձևակերպված՝ դատավորի վարքագծի կանոնը, համաձայն որի՝ ի պաշտոնե գործելիս դատավորը պարտավոր է օրենքով իր իրավասությանը վերապահված հարցերը քննել և լուծել ողջամիտ ժամկետում և նվազագույն դատական ծախսերի կատարմամբ՝ առանց վնասելու արդարադատության շահերին (ընդգծումը մերն է):

«Այլ գործերով» պարզեցված վարույթի կիրառումը թույլատրելի է նաև այն դեպքերում, երբ մինչև գործով ապացուցման պարտականությունը բաշխելու մասին դատարանի կողմից որոշում կայացնելը գործին մասնակցող որևէ անձ չի առարկել հայցի դեմ կամ չի ներկայացվել հակընդդեմ հայց: Ներկայացված հայցի դեմ առարկությունների բացակայությունը բավարար հիմք է՝ նախնական դատական նիստում գործը պազեցված վարույթի կարգով քննելու մասին որոշում կայացնելու համար: Նման դեպքերում գործին մասնակցող անձանց համաձայնությունն չի պահանջվում:

Պարզեցված վարույթի կիրառման ինքնուրույն հիմք է հանդիսանում նաև այն իրավիճակը, երբ ի սկզբանե ընդհանուր կարգով վարույթ ընդունված հայցի առարկայի փոփոխության արդյունքում հայցապահանջի չափը (հայցագինը) չի գերազանցում նվազագույն աշխատավարձի երկուհազարապատիկը: Նման դեպքերում ևս գործին մասնակցող անձանց համաձայնությունն չի պահանջվում:

4) Օրենսգրքի 297-րդ հոդվածի 5-րդ մասի համաձայն՝ առաջին ատյանի դատարանը գործը քննում է պարզեցված վարույթի կարգով նաև **օրենքով նախատեսված այլ դեպքերում:** Նման նորմ նախատեսելով՝ օրենսդիրը, ըստ էության, չի բացառել նաև օրենքի ուղղակի ցուցումով տարաբնույթ կատեգորիայի գործերի քննությունը պարզեցված կարգով իրականացնելու հնարավորությունը: Ընդ որում՝ ուշագրավ է այն, որ օրենքով նախատեսված դեպքերում պարզեցված վարույթի կիրառելիությունը սահմանող նորմերն ունեն իմպերատիվ բնույթ, չեն ենթադրում կողմերի համաձայնությունն կամ դատարանի հայեցողություն: Դիցուք, որպես այդպիսի օրինակ

կարող են ծառայել Օրենսգրքի 220 հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված՝ իրավաբանական անձի մասնակիցների (անդամների) ընդհանուր ժողով գումարելու հետ կապված վեճերը, 221-րդ հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված՝ իրավաբանական անձի գործունեության վերաբերյալ տեղեկատվություն տրամադրելու մասին իրավաբանական անձի մասնակիցների (անդամների) պահանջները, որոնք ենթակա են քննության պարզեցված վարույթի կարգով՝ անկախ կողմերի կամքից և դատարանի հայեցողությունից:

Վերը նշված բոլոր դեպքերում գործը կարող է քննվել պարզեցված վարույթի կարգով, եթե բացակայում են վարույթի տվյալ տեսակը բացառող հանգամանքները: Նշված հանգամանքները միևնույն ժամանակ դիտարկվում են որպես պարզեցված վարույթը դադարեցնելու և ընդհանուր հայցային վարույթի կարգով գործի քննությանն անցնելու հիմքեր:

Ըստ Օրենսգրքի 297-րդ հոդվածի 4-րդ մասի՝ գործը չի կարող քննվել պարզեցված վարույթի կարգով հետևյալ դեպքերում: ա. Առկա է գործին մասնակցող անձանց, վկաներին, փորձագետին կամ մասնագետներին հարցաքննելու, փորձաքննություն նշանակելու, ապացույցը գտնվելու վայրում հետազոտելու կամ դատական հանձնարարություններ տալու անհրաժեշտություն: Նման սահմանափակում նախատեսելիս հաշվի է առնվել ոչ միայն պարզեցված վարույթների իրավական կարգավորման օտարերկրյա փորձը, այլ նաև Անդրազգային սկզբունքների 16.4-րդ հոդվածում ձևակերպված այն ելակետային դրույթը, ըստ որի՝ «կողմերից, վկաներից և փորձագետներից ցուցմունք ձեռք բերելը պետք է տեղի ունենա դատարանի սովորական ընթացակարգերի համաձայն, կողմը

պետք է իրավունք ունենա իրականացնել լրացուցիչ հարցաքննություն անմիջականորեն մեկ այլ կողմի, վկայի կամ փորձագետի հետ, որը սկզբում հարցաքննվել է դատարանի կամ վարույթի այլ մասնակցի կողմից»:

Ըստ եռթյան քննարկվող սահմանափակումը նախատեսելը պայմանավորված է բանավոր ապացույցներ հետազոտելիս և նշված դատավարական գործողությունները կատարելիս կողմերի մրցակցային իրավունքների իրացումն ապահովելու անհրաժեշտությամբ:

բ. Դատարանը վարույթ է ընդունել հակընդդեմ հայց կամ վեճի առարկայի նկատմամբ ինքնուրույն պահանջներ ներկայացնող երրորդ անձի հայց: Նման սահմանափակում նախատեսելիս հաշվի է առնվել այն, որ պարզեցված վարույթ կիրառելու վերաբերյալ որոշում կայացնելու պահի դրությամբ չի սպառվում հակընդդեմ հայց ներկայացնելու կամ երրորդ անձի կողմից վեճի առարկայի նկատմամբ ինքնուրույն պահանջով հայց ներկայացնելու՝ օրենքով երաշխավորված հնարավորությունը: Հարկ է նկատի ունենալ, որ պարզեցված վարույթը «սովորական» վարույթի համեմատ ունի պարզեցված բնույթ, մինչդեռ հակընդդեմ հայցը և վեճի առարկայի նկատմամբ ինքնուրույն պահանջներ ներկայացնող երրորդ անձի հայցը վարույթ ընդունվելու դեպքում գործը բարդանում է, ինչը բացառում է սահմանված պարզ ընթացակարգի շրջանակներում այն արդյունավետ քննելու և լուծելու հնարավորությունը:

գ. Դատարանը պարզեցված վարույթ կիրառելու վերաբերյալ որոշում կայացնելուց հետո թույլատրել

Է հայցի առարկայի կամ հիմքի փոփոխությունը: Պարզեցված վարույթի կիրառումը բացառող քննարկվող հանգամանքը սահմանելիս օրենսդիրն ակնհայտորեն նկատի է ունեցել հայցի որակական փոփոխությունը կամ հայցի քանակական կողմի այնպիսի փոփոխությունը, որի արդյունքում պահանջի չափը գերազանցում է 2 մլն դրամը: Համապատասխանաբար, քննարկվող վարույթը բացառող հանգամանք չպետք է դիտարկել հայցապահանջների չափի նվազեցումը, որի արդյունքում նման փոփոխությունը թույլատրելու պահի դրությամբ ի հայտ չեն գալիս պատասխանողի առջև չբացահայտված նոր պահանջներ և, համապատասխանաբար, նրա դատավարական շահերի խախտման վտանգներ:

- դ. Առկա է ոչ պատշաճ պատասխանողին փոխարինելու կամ գործի քննությանն այլ անձանց ներգրավելու անհրաժեշտություն: Տվյալ սահմանափակումը հիմնականում պայմանավորված է՝
- ոչ պատշաճ պատասխանողին փոխարինելու հարցում հայցվորի տնօրինչական իրավունքի իրացումն ապահովելու,
 - վարույթի ընթացքում վեճի առարկայի նկատմամբ ինքնուրույն պահանջներ չներկայացնող երրորդ անձանց իրավունքների և օրինական շահերի պաշտպանության անհրաժեշտությամբ:

Ակնհայտ է, որ պարզեցված վարույթի կիրառման պարագայում նշվածը գործնականում չի կարող ապահովվել առանց մրցակցության և իրավահավասարության սկզբունքների ոտնահարման: Դատարանը չի կարող հետևություն անել վարույթը բացառող մյուս հանգամանքների առարկության կամ բացակայության վերաբերյալ, քանի դեռ չի

կայացրել այլ անձանց վարույթ ներգրավելու մասին համապատասխան որոշում և սահմանված կարգով հնարավորություն չի տվել նրանց ներկայացնելու իրենց դիրքորոշումը, որը, օրինակ, անխուսափելիորեն կարող է առաջացնել փորձաքննությունն նշանակելու, վկաներ հարցաքննելու կամ գործին մասնակցող անձանց ցուցմունքները լսելու անհրաժեշտություն:

ե. Ներկայացվել է խմբային հայց, որը կարող է քննվել բացառապես Օրենսգրքի 26-րդ գլխով սահմանված հատուկ-հայցային վարույթի կարգով:

զ. Անհրաժեշտ է որոշել գործին մասնակցող անձանց կողմից չվկայակոչված, սակայն գործի լուծման համար նշանակություն ունեցող այլ փաստեր: Պարզեցված վարույթը բացառող տվյալ կանոնը նախատեսելիս հաշվի են առնվել գործի լուծման համար նշանակություն ունեցող հանգամանքների շրջանակը որոշելու հետ կապված դատավարական կանոնները: Թեև «հաստատման ծանրությունը» օրենսդիրը դրել է գործին մասնակցող անձանց վրա, այնուամենայնիվ չի հրաժարվել այն մոտեցումից, որ գործի լուծման համար նշանակություն ունեցող հանգամանքների շրջանակը որոշելու, դրանց նկատմամբ նյութական օրենսդրությունը ճիշտ կիրառելու բեռը կրում է դատարանը: Օրենսգրքի 60-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն՝ գործի լուծման համար նշանակություն ունեցող փաստերի շրջանակը որոշում է դատարանը՝ գործին մասնակցող անձանց պահանջների և առարկությունների հիման վրա՝ ղեկավարվելով վիճելի իրավահարաբերության նկատմամբ կիրառելի

իրավական նորմերով: Պարզեցված վարույթի կառուցակարգը ենթադրում է, որ դրա կիրառումը հնարավոր է բացառապես այն դեպքերում, երբ հայցվորը, ներկայացնելով որոշակի նյութաիրավական պահանջ, դրա հիմքում դրել (վկայակոչել) է կիրառման ենթակա իրավական նորմերով անհրաժեշտ բոլոր փաստերը, իսկ պատասխանողը սահմանված ժամկետում պատասխան չի ներկայացրել կամ ներկայացրել է այնպիսի պատասխան, որը չի կարող ազդել գործի լուծման համար նշանակություն ունեցող հանգամանքների շրջանակի վրա: Այլ կերպ ասած՝ գործի քննությունը չի կարող իրականացվել պարզեցված վարույթի կարգով, եթե դատարանի համոզմամբ հայցի և/կամ դրա դեմ ներկայացված առարկության հիմքում դրված փաստական հանգամանքների շրջանակը լիարժեք չէ, ապացուցման առարկան հարկ է լրացնել նյութական օրենսդրությամբ կարևորվող այլ հանգամանքներով, որի պարագայում գործը պետք է նախապատրաստվի դատաքննության ընդհանուր կանոններով, ներառյալ կողմերի հետ քննարկվի գործի լուծման համար նշանակություն ունեցող հանգամանքների շրջանակը, այդ հանգամանքների ապացուցման պարտականությունը բաշխելու և ապացույցներ ներկայացնելու համար անհրաժեշտ ժամկետները, ինչպես նաև կայացվի ապացուցման պարտականությունը բաշխելու մասին որոշում:

Նման կարգավորումը նպատակ է հետապնդում նաև ապահովելու գործը պարզեցված վարույթի կարգով քննելու հարցում ուղղակիորեն շահագրգռված հայցվորների կողմից «որակյալ» հայցադիմումների ներկայացումը: Պարզեցված վարույթի կարգով հայցի արագ քննության և բավարարման ձգտող հայցվորն

ի սկզբանե պետք է հոգ տանի վիճելի իրավահարաբերությունը ճիշտ որակելու, կիրառման ենթակա նորմերի շրջանակը որոշելու, այդ նորմերով արժևորվող փաստերը վկայակոչելու մասին:

Պարզեցված վարույթ կիրառելը և պարզեցված վարույթը դադարեցնելը:

Պարզեցված վարույթ կիրառելու դատավարական կարգը կախված է վարույթի տվյալ տեսակը կիրառելու հիմքերից (Օրենսգրքի 298 հոդվ., մաս 1):

Հայցադիմումը ներկայացնելու օրվա դրությամբ նվազագույն աշխատավարձի երկուհազարապատիկը չգերազանցող գումարի բռնագանձման վերաբերյալ պահանջ ներկայացված լինելու պարագայում առաջին ատյանի դատարանը գործը պարզեցված վարույթի կարգով քննելու հարցը լուծում է հայցադիմումը վարույթ ընդունելու մասին որոշմամբ: Նույն կարգով է լուծվում գործը պարզեցված վարույթի կարգով քննելու հարցը նաև այն դեպքերում, երբ պարզեցված կարգով քննության ենթակա պահանջից ածանցված են ընդհանուր հայցային վարույթի կարգով քննության ենթակա պահանջներ:

Գումարի բռնագանձման հետ չկապված կամ նվազագույն աշխատավարձի երկուհազարապատիկը գերազանցող պահանջի կապակցությամբ հարուցված գործերով Օրենսգրքի 297-րդ հոդվածի 3-րդ մասով նախատեսված դեպքերում պարզեցված վարույթը կիրառում է մինչև նախնական դատական նիստի ավարտն առանձին ակտի ձևով որոշմում կայացնելու միջոցով:

Բոլոր դեպքերում պարզեցված վարույթ կիրառելու վերաբերյալ դատարանի որոշման մեջ պետք է նշվիեզրափակիչ դատական ակտի հրապարակման օրը (298 հոդվ., մաս 2):

Պարզեցված վարույթի կարգով հայցադիմումը վարույթ ընդունելու և նախնական դատական նիստում գործով պարզեցված վարույթ կիրառելու մասին դատարանի որոշումները գործին մասնակցող անձանց ուղարկվում են ընդհանուր կարգով: Դրանք ենթակա են հրապարակման դատական իշխանության պաշտոնական կայքում (Օրենսգրքի 298 հոդվ., մաս 3):

Օրենքը սահմանում է, որ պարզեցված վարույթ կիրառելու վերաբերյալ դատարանի որոշման հետ մեկտեղ գործին մասնակցող անձին պետք է ուղարկվի գրավոր պարզաբանում՝ դատարանի որոշումը ստանալուց հետո կատարման ենթակա գործողությունների, դրանց կատարման ժամկետների և չկատարելու հետևանքների մասին (Օրենսգրքի 298 հոդվ., մաս 4):

Օրենսգրքի 299-րդ հոդվածը սահմանում է այն գործողությունները, որոնք պետք է կատարեն գործին մասնակցող անձինք գործը պարզեցված վարույթի կարգով քննելու վերաբերյալ որոշումը ստանալուց հետո:

Գործի լուծման համար անհրաժեշտ փաստական և ապացուցողական նյութի լրիվությունը, ինչպես նաև դրա ներկայացման օպերատիվությունն ապահովելու համար Օրենսգրքով սահմանվել է կողմերի միջնորդությունները, չհայտարարված պահանջները, ինչպես նաև նրանց պահանջների և առարկությունների հիմքում ընկած փաստերը և դրանք հիմնավորող

ապացույցները սահմանված ժամկետներում ներկայացնելու պահանջը և սահմանված ժամկետների խախտմամբ ներկայացված դատավարական նյութը չընդունելու դատարանի լիազորությունը: Կարգավորման հիմքում դրվել է Անդրազգային սկզբունքների 7-րդ հոդվածում ձևակերպված ելակետային դրույթը, համաձայն որի՝ «ողջամիտ ժամկետներում վեճի վերաբերյալ վճիռ կայացնելու դատարանի պարտականության կատարման համար անհրաժեշտ պայմաններ ստեղծելու նպատակով ընթացակարգային կանոններով և դատարանի կարգադրություններով կարող են սահմանվել ողջամիտ ժամկետներ և դատավարական սանկցիաներ՝ կողմերի և նրանց ներկայացուցիչների նկատմամբ նման կանոնները և կարգադրությունները չպահպանելու համար, ինչը չի կարող ներման արժանանալ առանց հիմնավոր պատճառի»:

Ըստ այդմ՝ Օրենսգրքի 299-րդ հոդվածի 1-ին մասում սահմանվել է, որ գործին մասնակցող անձանց միջնորդությունները, ինչպես նաև նրանց պահանջների և առարկությունների հիմքում ընկած փաստերը հիմնավորող ապացույցները կարող են ներկայացվել պարզեցված վարույթ կիրառելու վերաբերյալ դատարանի որոշումը ստանալու օրվանից ոչ ուշ, քան մեկամսյա ժամկետում:

Նույն հոդվածի 2-րդ մասով պարզեցված վարույթի շրջանակներում հակընդդեմ հայց ներկայացնելու համար սահմանվել է հատուկ ժամկետ. պատասխանողը հակընդդեմ հայց կարող է ներկայացնել պարզեցված վարույթ կիրառելու մասին դատարանի որոշումը ստանալու օրվանից երկշաբաթյա ժամկետում:

Ընդ որում, ելնելով գործի առանձնահատկություններից, գործին մասնակցող անձի միջնորդությամբ վերոնշյալ ժամկետները դատարանի որոշմամբ կարող են երկարաձգվել:

Օրենսգրքի 299-րդ հոդվածի 4-րդ մասի համաձայն՝ սահմանված ժամկետների խախտմամբ ներկայացված դատավարական փաստաթղթերը և ապացույցները դատարանի որոշմամբ վերադարձվում են դրանք ներկայացնող անձանց՝ բացառությամբ այն դեպքի, երբ դատարանը բավարարում է բաց թողնված դատավարական ժամկետը վերականգնելու մասին միջնորդությունը:

Նման կարգավորումը նպատակ է հետապնդում ապահովելու գործին մասնակցող անձանց կողմից գործի լուծման համար նշանակություն ունեցող փաստական և ապացուցողական նյութի ներկայացումը լրիվ ծավալով և այնպիսի ժամկետներում, որոնք թույլ կտան դատարանին բավականին սեղմ ժամկետում կայացնել եզրափակիչ դատական ակտ: Սահմանված դատավարական սանկցիան, իր հերթին, էապես նպաստում է կողմերի դատավարական կարգապահության աստիճանի բարձրացմանը և նվազագույնի է հասցնում կողմերի՝ գործի լուծման համար նշանակություն ունեցող փաստեր վկայակոչելու և դրանք հաստատող ապացույցներ ներկայացնելու իրավունքների չարաշահման հնարավորությունը: Բացի այդ՝ սահմանված ժամկետում ներկայացված փաստական և ապացուցողական նյութի վերլուծությունը դատարանին հնարավորություն է տալիս լրացված դատավարական նյութի հիման վրա ևս մեկ անգամ ստուգել պարզեցված վարույթի կարգով տվյալ գործը քննելու թույլատրելիությունը:

Հաշվի առնելով այն, որ Օրենսգրքի 299-րդ հոդվածով նախատեսված գործողությունների կատարման արդյունքում դատավարական իրավիճակը կարող է այնպես փոխվել, որ ի հայտ գա գործը պարզեցված վարույթի կարգով քննելուն խոչընդոտող որևէ հանգամանք, Օրենսգրքի 301-րդ հոդվածը նախատեսել է **պարզեցված վարույթը դադարեցնելու** և ընդհանուր հայցային վարույթի անցում կատարելու հիմքեր: Մասնավորապես, սահմանվել է. «Եթե սույն օրենսգրքի 297-րդ հոդվածի 4-րդ մասով սահմանված հանգամանքներն ի հայտ են եկել պարզեցված վարույթ կիրառելու վերաբերյալ դատարանի որոշումը կայացնելուց հետո, բայց ոչ ուշ, քան մինչև եզրափակիչ դատական ակտ հրապարակելը, դատարանը որոշում է կայացնում գործն ընդհանուր հայցային վարույթի կարգով քննելու մասին և սույն օրենսգրքի 166-րդ հոդվածով սահմանված կարգով հրավիրում է նախնական դատական նիստ»:

Գործը պարզեցված վարույթի կարգով քննելու կարգն ունի մի շարք էական առանձնահատկություններ, որոնք պայմանավորված են վարույթի տվյալ տեսակի պարզեցված բնույթով:

Նախ՝ ի տարբերություն ընդհանուր հայցային վարույթի՝ Օրենսգրքը սահմանում է գործի քննությունն ու լուծումը որոշակի ժամկետում ավարտելու իմպերատիվ պահանջ: Մասնավորապես, ըստ 300-րդ հոդվածի 2-րդ մասի, առաջին ատյանի դատարանը պարզեցված վարույթի կարգով գործի քննության արդյունքում եզրափակիչ դատական ակտը պետք է կայացնի և հրապարակի պարզեցված վարույթ կիրառելու վերաբերյալ որոշում կայացնելու օրվանից չորս ամսվա ընթացքում:

Երկրորդ՝ գործի քննությունը պարզեցված վարույթի կարգով, որպես կանոն, իրականացվում է առանց դատական նիստ հրավիրելու՝ գրավոր ընթացակարգով (Օրենսգրքի 300 հոդվ., մաս 1):

Ինչպես վերև արդեն նշվել է, գործը պարզեցված վարույթով քննելու ընթացակարգի հիմքում դրվել է այն ելակետային գաղափարը, որ վարույթի տվյալ տեսակի շրջանակներում գործի քննությունը պետք է իրականացվի առանց բանավոր լսումներ կազմակերպելու՝ գրավոր ընթացակարգով՝ բացառությամբ այն դեպքերի, երբ ծագում է գործին մասնակցող անձանց հետ ներկայացված ապացույցների հետ կապված որոշակի հարցեր քննարկելու կամ կողմերի տնօրինչական գործողությունները ձևակերպելու անհրաժեշտություն: Ըստ այդմ՝ Օրենսգրքի 300-րդ հոդվածի 1-ին մասով նախատեսվել է դատական նիստ հրավիրելու անհրաժեշտություն բոլոր այն դեպքերում, երբ՝

1. դատարանը եկել է եզրահանգման, որ անհրաժեշտ է գործին մասնակցող անձանցից ստանալ պարզաբանումներ գործի լուծման համար նշանակություն ունեցող վկայակոչված հանգամանքների և գործում առկա ապացույցների վերաբերյալ⁵,

⁵ Հարկ է նկատի ունենալ, որ պարզեցված վարույթի շրջանակներում դատական նիստը չի հրավիրվում հավաքված ապացուցողական նյութն ըստ էության հետազոտելու նպատակով: Այստեղ դատարանի ինդիքը չէ՝ ապահովել ապացույցների լրիվ, բազմակողմանի և օբյեկտիվ հետազոտությունը դատական նիստում: Պարզեցված վարույթի կարգով նիստը հրավիրվում է բացառապես վկայակոչված առանձին հանգամանքների կամ գործում առկա առանձին ապացույցների վերաբերյալ գործին մասնակցող անձանցից որոշ պարզաբանումներ ստանալու համար: Նման նիստում դատարանը կարող է պահանջել ներկայացնելու պատճենի ձևով ներկայացված փաստաթղթերի բնօրինակները, օտարալեզու փաստաթղթերի թարգմանությունները, կողմերի հետ քննարկել վարույթը կասեցնելու, կարճելու, հայցն առանց քննության թողնելու հիմքերի առկայությունը, գործի քննությանն այլ անձանց ներգրավելու անհրաժեշտությունը, պարզեցված վարույթի կիրառումը բացառող այլ հանգամանքները և այլն:

2. ներկայացվել է հայցային վաղեմություն կիրառելու մասին միջնորդություն,
3. հայցվորը հրաժարվել է պահանջից,
4. կողմերը կնքել են հաշտության համաձայնություն⁶:

Գործնական կարևոր նշանակություն ունի պարզեցված վարույթի կարգով գործի քննությունն իրականացնելիս ստացված միջնորդությունների լուծման դատավարական կարգը:

Պարզեցված վարույթի կարգով գործի քննության ընթացքում գործին մասնակցող անձինք կարող են ներկայացնել տարաբնույթ միջնորդություններ: Դրանք պետք է քննվեն և լուծվեն պարզեցված վարույթի առանձնահատկությունների հաշվառմամբ:

Օրենսգրքի 299-րդ հոդվածի 1-ին մասի բովանդակությունից ուղղակիորեն բխում է, որ պարզեցված վարույթի շրջանակներում ցանկացած միջնորդություն պետք է ներկայացվի պարզեցված վարույթ կիրառելու վերաբերյալ դատարանի որոշումը ստանալու օրվանից մեկամսյա ժամկետում: Հակառակ պարագայում նման միջնորդությունը դատարանի որոշմամբ վերադարձվում է այն ներկայացնող անձին՝ բացառությամբ այն դեպքերի, երբ դատարանը բավարարում է բաց թողնված ժամկետը վերականգնելու մասին միջնորդությունը (299 հոդվ., մաս 4): Ուշագրավ է, որ նշված սահմանափակումն անմիջականորեն վերաբերում է ոչ միայն ապացույցների ձեռքբերմանն ուղղված, այլ նաև հայցային վաղեմություն կիրառելու, հայցի առարկան կամ հիմքը փոխելու, հայցից

⁶ 2-4-րդ կետերում նշված հիմքերով դատական նիստ հրավիրելու անհրաժեշտությունը պայմանավորված է նշված տնօրինչական գործողություններն օրենքով կանխորոշված որոշակի ընթացակարգով քննելու և ձևակերպելու անհրաժեշտությամբ (տե՛ս Օրենսգրքի 151 հոդվ., 168 հոդվ., 183 հոդվ., մաս 9):

հրաժարվելու, վեճը սպառվելու կամ հաշտության համաձայնություն կնքելու հիմքով վարույթը կարճելու, որևէ այլ դատավարական գործողություն կատարելու վերաբերյալ միջնորդություններին:

Կարևոր է նկատի ունենալ, որ օրենքը չի նախատեսում քննարկվող ժամկետը լրանալուց հետո հրավիրված դատական նիստի ընթացքում ևս միջնորդություններ ներկայացնելու հնարավորություն: Ինչպես բխում է Օրենսգրքի 300-րդ հոդվածի 1-ին մասի կարգավորումներից, հրավիրված դատական նիստի ընթացքում կատարվող գործողությունները չեն կարող դուրս գալ նախանշված շրջանակներից, ուստի դատական նիստի օգտագործումն այլ գործողություններ կատարելու նպատակով պետք է համարել անթույլատրելի:

Եզրափակիչ դատական ակտի առանձնահատկությունները մեծապես պայմանավորված են վարույթը թեթևացնելու, պարզեցնելու և իրավունքի պաշտպանության գործընթացն արագացնելու անհրաժեշտությամբ: Այստեղ առանձնահատուկ կարգ է սահմանված եզրափակիչ դատական ակտի պատճառաբանման, օրինական ուժի մեջ մտնելու և բողոքարկելու համար:

Նախ նշենք, որ Օրենսգրքի նախագծի մշակման փուլում որոշում կայացվեց հրաժարվել պարզեցված վարույթի կարգով քննվող գործով կայացված **վճռին ներկայացվող պահանջները** էականորեն «թեթևացնելու» առաջարկից՝ ելնելով այն մտավախությունից, որ դա կարող է մեկնաբանվել որպես պատճառաբանված դատական ակտ ստանալու իրավունքի խախտում: Այդուհանդերձ, պարզեցված

վարույթի մասին կանոնների կիրառման շուրջ մեկամյա փորձը և քննարկվող հարցի խորը գիտագործնական վերլուծությունը հիմք ընդունելով՝ օրենսդիրը 2019 թ. հուլիսի 1-ի օրենքով սահմանեց պարզեցված վարույթի կարգով կայացվող վճռի պատճառաբանմանը ներկայացվող խիստ նվազեցված պահանջներ:

Հատկանշական է, որ Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանը, անդրադառնալով դատական ակտերի պատճառաբանվածությանը, նշել է, որ եվրոպական կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածի 1-ին մասը թեև պարտավորեցնում է դատարանին պատճառաբանելու դատական ակտը, այն չի կարող մեկնաբանվել որպես ցանկացած փաստարկի վերաբերյալ հիմնավոր պատասխանի ներկայացում⁷:

Դատական ակտը պատճառաբանելու պարտականությունը կարող է տարբերվել կախված որոշման բնույթից⁸ և դրա կիրառումը կարող է որոշվել գործի փաստական հանգամանքները հաշվի առնելով: Բացի այդ, մի շարք երկրներ, ինչպես օրինակ Ռուսաստանի Դաշնությունը, Շվեդարիան, Էստոնիան, Լիտվան, Ճապոնիան և կոնկրետ գործերի քննության դեպքում հրաժարվել են դատական ակտի պատճառաբանվածության պահանջից:

Մասնավորապես, Օրենսգրքի 302-րդ հոդվածի 1-ին մասով նախատեսվեց ընդհանուր կանոն առ այն, որ պարզեցված վարույթի կարգով գործի քննության արդյունքում կայացվող վճռի պատճառաբանական մասը պարունակում է *նշում հայցվորի փաստարկները*

⁷ ECHR, case of Van de Hurk v. the Netherlands, § 61; García Ruiz v. Spain [GC], § 26:

⁸ ECHR, Ruiz Torija v. Spain, § 29; Hiro Balani v. Spain, § 27:

դատարանի պատճառաբանությունը համարելու վերաբերյալ, ինչպես նաև գործին մասնակցող անձանց միջև դատական ծախսերի բաշխման վերաբերյալ դատարանի պատճառաբանությունը: Նման

կարգավորմամբ, ըստ եռվայան, պարզեցված վարույթի կարգով քննվող գործերով կայացվող վճիռների նկատմամբ սահմանվել է պատճառաբանման «նվազագույն» ստանդարտ, որը բացառում է Օրենսգրքի 192-րդ հոդվածի 4-րդ մասի 1-5-րդ կետերի կիրառելիությունը և դատարանի վրա դնում է պարտականություն՝ հայցն ամբողջությամբ բավարարելու դեպքում վճռի նկարագրական մասը շարադրելուց անմիջապես հետո՝

1. որպես պատճառաբանություն (վճռի փաստական և իրավական հիմք)՝ նշում կատարել հայցվորի փաստարկները դատարանի պատճառաբանություն համարելու վերաբերյալ,
2. պատճառաբանել գործին մասնակցող անձանց միջև դատական ծախսերի բաշխումը:

Ըստ Օրենսգրքի 302-րդ հոդվածի 2-րդ մասի՝ վճռի պատճառաբանման տվյալ ստանդարտը կիրառելի չէ այն դեպքերում, երբ՝

- ա. գործի քննության ընթացքում հայցի դեմ ներկայացվել է առարկություն,
- բ. հայցը բավարարվել է մասնակի,
- գ. հայցը մերժվել է:

Նշված սահմանափակումները պայմանավորված են Օրենսգրքի 9-րդ հոդվածով սահմանված և արդար դատաքննության իրավունքից բխող՝ գործին մասնակցող անձանց կողմից ներկայացված բոլոր փաստարկներին, վկայակոչված իրավական հիմքերին և ներկայացված ապացույցներին դատական ակտում անդրադառնալու դատարանի պարտականությամբ:

Այդուհանդերձ, հաշվի առնելով պարզեցված վարույթի կարգով քննվող գործերի առանձնահատկությունները և վարույթի տվյալ տեսակի նպատակները (դատարանի ծանրաբեռնվածության և դատական գործի ծախսատարության նվազեցում)՝ օրենսդիրը քննարկվող դեպքերի համար սահմանել է պատճառաբանման «միջին ստանդարտ»։ Օրենսգրքի 302-րդ հոդվածի 2-րդ մասի ուժով դատարանին տրվել է հնարավորություն վճիռը պատճառաբանելիս ղեկավարվել ոչ թե Օրենսգրքի 192-րդ հոդվածի 4-րդ մասով սահմանված, այլ նվազեցված պահանջներով։ Մասնավորապես Օրենսգիրքը քննարկվող դեպքերի համար նախատեսվեց, որ պարզեցված վարույթի կարգով կայացված վճռի պատճառաբանական մասում նշվում են՝

1. դատարանի կողմից պարզված գործի հանգամանքները,
2. ապացույցները, որոնց վրա հիմնված են դատարանի հետևությունները,
3. այս կամ այն ապացույցները մերժելու փաստարկները,
4. հղում այն օրենքներին և այլ իրավական ակտերը, որոնցով դատարանը ղեկավարվել է վճիռ կայացնելիս,
5. գործին մասնակցող անձանց միջև դատական . ծախսերի բաշխման վերաբերյալ պատճառաբանությունները:

Ըստ եռության վճռի պատճառաբանման «միջին ստանդարտ»-ի եռությունը հանգում է նրան, որ, ի տարբերություն ընդհանուր կազով կայացվող վճռի, պարզեցված կարգով գործն ըստ եռության լուծող դատական ակտ կայացնելիս դատարանն ազատվում է գործի լուծման համար նշանակություն ունեցող հանգամանքների շրջանակը դատական ակտում ցույց տալու և կիրառելի իրավունքի վերաբերյալ վերլուծություն

կատարելու պարտականությունից, այդ թվում՝ պարտավոր չէ պատճառաբանել, թե հատկապես ինչու պետք է կիրառվի հենց այդ նորմը (փոխարենը, առանց բովանդակությունը վերարտադրելու, պետք է պարզապես հղում կատարվի այն իրավական նորմերին, որոնցով դատարանը ղեկավարվել է վճիռ կայացնելիս): Բացի դրանից՝ պատճառաբանման նման ստանդարտի պայմաններում դատարանը պարտավոր չէ անդրադառնալ գործին մասնակցող անձանց բոլոր փաստարկներին և իրավական հիմքերին, ինչպես նաև արտացոլել բոլոր այն դատողությունները, որոնք կապված են փաստի ապացուցման ենթակա լինելու, փաստը հաստատող ապացույցների բավարարության և արժանահավատության հետ (փոխարենը, բավարար է ցույց տալ այն ապացույցները, որոնց հիման վրա դատարանը հաստատված կամ հերքված է համարել այս կամ այն փաստը, ինչպես նաև շարադրել այս կամ այն ապացույցները մերժելու փաստարկները):

Նկատի ունենալով, որ պարզեցված կարգը ենթադրում է ոչ միայն գործերի արագ քննություն և լուծում, այլ նաև կայացված դատական ակտի օպերատիվ կատարում, Օրենսգիրքը սահմանել է պարզեցված վարույթի կարգով կայացված եզրափակիչ դատական ակտի **օրինական ուժի մեջ մտնելու և դրա դեմ վերաքննիչ բողոք բերելու կրճատ ժամկետներ**: Մասնավորապես նախատեսվել է, որ պարզեցված վարույթի կարգով կայացված վճիռը, ինչպես նաև գործի վարույթը կարճելու մասին որոշումն օրինական ուժի մեջ են մտնում այն հրապարակելու օրվանից տասնհինգ օր հետո, եթե դրա դեմ վերաքննիչ բողոք չի բերվում (302 հոդվ., մաս 3), իսկ հայցն առանց քննության

թողնելու մասին որոշումը՝ այն հրապարակելու օրվանից յոթ օր հետո, եթե դրա դեմ վերաքննիչ բողոք չի բերվում (302 հոդվ., մաս 4):

Պարզեցված վարույթի կարգով կայացվող վերջնական դատական ակտի բողոքարկումը:

Թեև Եվրոպական կանոնակարգի 17-րդ հոդվածը, ինչպես նաև Եվրոպայի խորհրդի Նախարարների կոմիտեի թիվ R(95)5 և R(81)7 հանձնարարականները⁹ թույլ են տալիս բացառել փոքր չափով դրամական հատուցումների վերաբերյալ գործերով կայացված վերջնական դատական ակտերի բողոքարկման հնարավորությունը, Օրենսգիրքը մշակելիս, հաշվի առնելով դատական ակտերի բողոքարկելիության վերաբերյալ ՀՀ սահմանադրական դատարանի արտահայտած իրավական դիրքորոշումը¹⁰, որոշում կայացվեց նման քայլի չդիմել և բավարարվել վերաքննիչ բողոքարկման կրճատ ժամկետների սահմանմամբ: Մասնավորապես Օրենսգրքի 362-րդ հոդվածի 2-րդ և 4-րդ մասերով սահմանվել է, որ պարզեցված վարույթի կարգով կայացված վճռի կամ վարույթը կարճելու մասին որոշման դեմ վերաքննիչ բողոք կարող է բերվել այն հրապարակելու օրվանից տասնհինգօրյա, իսկ հայցն առանց քննության թողնելու մասին որոշման դեմ՝ այն հրապարակելու օրվանից յոթօրյա ժամկետում:

⁹ Տե՛ս <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=090000168050e7e4>, <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=0900001680505f3c>:

¹⁰ Տե՛ս ՀՀ սահմանադրական դատարանի 18.06.12 թ. թիվ ՍԴՈ-1037 որոշումը:

1. Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի որոշումները`
 - -Van de Hurk v. the Netherlands, § 61; García Ruiz v. Spain [GC], § 26:
 - -Ruiz Torija v. Spain, § 29; Hiro Balani v. Spain, § 27:
2. Եվրոպայի խորհրդի Նախարարների կոմիտեի թիվ R(95)5 և R(81)7 հանձնարարականները - <https://rm.coe.int/Co-ERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=090000168050e7e4>, <https://rm.coe.int/CoERM-PublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=0900001680505f3c>:
3. Եվրոպական Խորհրդարանի և Խորհրդի կողմից 2007 թ. հուլիսի 11-ին ընդունված «Փոքր չափի պահանջների քննության մասին» թիվ 861/2007 կանոնակարգը - <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX-:32007R0861&from=EN>:
4. [ՀՀ սահմանադրական դատարանի 18.07.12 թ. թիվ ՍԴՈ-1037 որոշումը](#):
5. Տեսանյութ`<https://www.youtube.com/watch?v=Yhb1Ex-Y8m2s>:

Լրացուցիչ մեդիա-նյութերը նախատեսված են Ձեզ հետաքրքրող նյութի մասին հավելյալ գիտելիքներ ստանալու համար: